

**Құрметті Сергей Александрович,
құрметті депутаттар!**

Бүгінгі таңда Беларусь, Қазақстан және Ресей Бірыңғай экономикалық кеңістігінің аумағы – **20** млн. шаршы шақырым немесе бұл әлемдік құрылық жердің 15 пайызын қамтиды. Онда **170** млн.-нан астам адам тұрады.

2012 жылы Кеден одағына қатысушы мемлекеттердің өзара сауда көлемі **68.5** млрд. АҚШ доллары болып, 2010 жылғымен салыстырғанда **45,5** пайызға ұлғайды.

Бұл Кеден одағының осы мемлекеттерде бар экономикалық әлеуетті ескере отырып, өзара инвестициялар тартуға, бірлескен және жаңа өндірістер ашуға жаңа мүмкіндіктер беріп, қолайлы жағдайлар жасайтынын көрсетеді.

Өздеріңізге белгілі, **Президент** Парламенттің биылғы сессиясын ашқан кезде экономикалық өсімнің құқықтық базасын жақсартудың маңызды бағыттарының бірі – Бірыңғай экономикалық кеңістікті дамыту жөніндегі жұмыс екенін тағы да атап өткен болатын.

Депутаттық корпус Ел басы алға қойған міндеттерді **орындап жатыр десем артық болмайды.** Мәселен, 2012 жылғы шілдеден бері интеграциялық келісімдер толық көлемде жұмыс істеп келеді.

Сондай-ақ Парламент Бірыңғай экономикалық кеңістіктің нормативтік құқықтық базасын қалыптастыру шеңберінде монополияға қарсы заңнамаларды үйлестіру мақсатында халықаралық шарттардың топтамасын қабылдады, олардың арасында «Бәсекелестіктің бірыңғай қағидаттары мен қағидалары туралы келісім» де бар *(2011 жылғы 8 шілдедегі Заң)*. Осы Келісімді іске асыру шеңберінде бәсекелестік мәселелері бойынша Заң қабылданды. Дәл осы Заңмен **және біздің депутаттарымыз енгізген түзетулердің негізінде** қазақстандық кәсіпкерлердің алдындағы әкімшілік кедергілерді азайтуға бағытталған бәсекелестіктің бірыңғай қағидалары мен қағидаттары нақты регламенттелгенін атап өткен жөн.

Құрметті әріптестер! Өткен жылғы қазан айында да Үкімет сағаты өткізіліп, соның нәтижелері бойынша біз монополияға қарсы заңнамаларды жетілдіру және үйлестіру жөнінде ұсыныстар бергеніміз естеріңізде болар.

Олардың көпшілігі орындалуда, бұл туралы бүгін Агенттік Төрағасы өз баяндамасында айтып өтті.

Сонымен бірге, монополияға қарсы реттеу тәсілдерін жетілдіру жөніндегі жұмысты одан әрі жалғастыру қажет.

Бүгінгі күні Бәсекелестік туралы модельдік заңды талқылай отырып, бизнес мүдделерінің оңтайлы теңгерімін, сондай-ақ өзіміз үшін, депутаттар үшін ең маңыздысы – **қазақстандық тұтынушының мүдделерін** қамтамасыз ету қажет. Бұл, әсіресе, интеграциялық процестер күшейтіліп отырған кезде аса өзекті мәселе болмақ.

Көпшілік жағдайда, отандық кәсіпкерлердің Кеден одағы елдері нарығының субъектілерімен салыстырғанда тең

жағдайда болмайтынын жасалған талдаулар көрсетіп отыр. Біздің ойымызша, бұл бірқатар себептермен байланысты.

Біріншіден, бәсекелестікті шектейтін және бизнестің дамуына кедергі келтіретін әкімшілік кедергілердің болуы.

Бұл – тауарларды Ресей Федерациясының аумағында транзиттеу мерзімінің ұзақтығы, шикізатты Ресей Ауыл шаруашылығы министрлігінің тізілімінде тіркеуге орай ветеринариялық-санитариялық нормаларды қолдану тұрғысынан сертификаттау. Бұған қоса, қазақстандық өндірушілер Кеден одағының техникалық регламенттерін бекіткен кезде Ресей регламенттері негізге алынатынын айтып, наразылық білдіруде. Бірыңғай регламенттер адамдардың өмірі мен денсаулығының, қоршаған ортаның қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында емес, белгілі бір өндірістердің мүддесін қолдау мақсатында қабылданады деген пікір қалыптасады. Кейбір жағдайларда техникалық тұрғыдан орындалмайтын, өнімнің құнын арттыруға әкеп соғатын талаптар белгіленеді.

Мысалы, бұрын ағаш өңдеу станоктары немесе кеңсе тауарлары сертификаттауға жатпайтын, бірақ бірыңғай техникалық регламенттердің күшіне енуіне байланысты оларға міндетті сертификаттау рәсімін жүргізу қажет болып отыр, мұның өзі тауар құнының **5-7** есе қымбаттап кетуіне әкеп соғады. Тағы бір мысал: «Жеңіл өнеркәсіптің қауіпсіздігі туралы» техникалық регламент бойынша жаңа сертификаттау түрінің енгізілуіне байланысты Беларусьтың шағын бизнесі риза болмай отыр.

Отандық кондитерлерді кемсітуге ұшырататын осыған ұқсас пролемалар да бар. Бұл – тауар таңбаларын тіркеуге қойылатын талаптардың алшақтығы, ретроспективалы

«кеңестік» тауар таңбаларын қолдану, импорттаушылардың маркалау тіліне қойылатын бірыңғай талаптарды сақтамауы және тағы басқалар.

Мәселен, қабылданған бірыңғай техникалық регламентке сәйкес қазақстандық кондитерлердің өнімдері мемлекеттік және орыс тілдерінде маркалануға тиіс.

Бізге мәлім болғандай, отандық өндірушілер осы талапты орындап жүр. Бірақ, негізінен, ресейлік кәмпиттер қазақ тілінде маркаланбайды.

Өкінішке орай, осының бәрі отандық кәсіпкерлердің құқықтарын қысымға ұшыратады, соның салдарынан Кеден одағының негізге алынған қағидаттары мен мақсаттары бұрмаланып, дұрыс түсінбеушілікке әкеп соғады.

Осыған байланысты, Кеден одағы елдерінің нарықтарына қол жеткізу барысында қазақстандық бизнестің алдында тұрған әкімшілік кедергілерді жою және адал бәсекелестіктің бірыңғай қағидаларын қамтамасыз ету мақсатында Агенттік мүдделі органдармен бірлесіп техникалық регламент тәсілдері мен оған қойылатын талаптарды одан әрі жетілдіру және қайта қарау мәселелерін қарастыру қажет деп есептейміз.

Екіншіден, бағалық реттеу тетігі жөніндегі мәселелер. Мәселен, Үстем жағдайдағы нарық субъектілерінің мемлекеттік тізілімін жүргізудің артықшылығы да, кемшілігі де бар.

Теміржол жүк составының нарығы бағаны реттеудің тиімсіз жүргізіліп отырғанына нақты мысал бола алады. Өйткені, соңғы жылдары бұл нарықта іс жүзінде бәсекелестік

жоқ, мұның өзі вагондардың жетіспеуіне және соған сәйкес монополиялық бағалардың орнығуына әкеп соғуда. **Депутаттар** осы проблеманы бірнеше рет көтерген болатын. Ол әсіресе, егін жинау, жылыту маусымына дайындық кезеңінде аса өткір сипат алады.

Сондықтан Үкімет Үстем жағдайдағы нарық субъектілерінің мемлекеттік тізілімі институтын жетілдіру, сондай-ақ экономика салаларының инвестициялық тартымдылығын арттыру үшін табиғи монополиялар субъектілерін бәсекелес ортаға кезең-кезеңмен енгізу мәселесін жүйелі түрде қарастыру қажет.

Үшіншіден, кәсіпкерлік қызметке мемлекеттің негізсіз араласуы.

Мысалы, Агенттіктің ақпараты бойынша квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін одан әрі жүргізуге арналған бес мыңнан астам өтінішхатты қарастырған кезде **447** кәсіпорынның одан әрі қызмет жүргізуінен бас тартылған. Алайда, осы уақытқа дейін **226** кәсіпорын бәсекелес ортаға берілмеген.

Біздің ойымызша, қазір жүргізіліп жатқан экономика салаларын монополиялық сипаттан арылту ісі нарық субъектілерін шығындарды азайтуға, бәсекелестік артықшылықтарды арттырып, өндірісті жаңғырту үшін инвестиция салуға ынталандырар еді.

Сондықтан Агенттік мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп, осы мәселені пысықтауға және кәсіпкерлік қызметке мемлекеттің негізсіз араласуын қысқарту жөнінде шаралар қабылдауға тиіс. Өз кезегінде кәсіпкерлер де өз тауарларын

алға жылжыту жұмысын күшейтіп, бәсекелестік күреске араласуы қажет.

Төртіншіден, Кеден одағы құрылғаннан бері тауар өндірушілер үлкен артықшылыққа ие болды, бұл – кедендік рәсімдерді оңайлату, нарықты кеңейту, өткізу және сату мүмкіндіктері. Алайда, бұл артықшылыққа шағын және орта бизнес секторы емес, негізінен ірі өнеркәсіптік өндірушілер ие болып отыр.

Себебі, өткен 2012 жылы Кеден одағы елдерінің жалпы ішкі өніміндегі шағын және орта бизнестің үлесі **20** пайыз шамасында болса, ал Еуроодақ елдерінде бұл көрсеткіш – **60** пайыз болды.

Сондықтан еліміздің шағын және орта кәсіпкерлігін пәрменді түрде қорғау мақсатында тауар нарықтарына неғұрлым мұқият талдау жүргізіп, тауарлардың еркін қозғалысы бойынша шаралар қабылдауды жылдамдату қажет. Осыған байланысты, қазақстандық кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау, кедендік-тарифтік реттеу шараларын жетілдіріп, ішкі нарықты қорғау тетіктерін дамыту қажет.

Бесіншіден, бизнес қоғамдастық пен қоғамдық ұйымдар бәсекелестік саласындағы нормативтік құқықтық актілердің жобаларын әзірлеу мен талқылауға жеткілікті түрде қатыспай отыр.

Парламент Мәжілісінде заң жобаларын талқылау практикасы көрсеткендей, осындай талқылауға кәсіпкерлерді, қоғамдық ұйымдар мен сарапшыларды ұдайы тарту – олардың ұсыныстарын ескеруге мүмкіндік береді және

қабылданатын шешімдердің сапасын арттыруға оңды әсер етеді.

Осыған байланысты, өз тұтынушыларымыздың құқықтары мен мүдделерін қорғау, іскерлік және инвестициялық ахуалды жақсартып, тұрақтандыру және бәсекелестікті дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау мақсатында мемлекеттік органдар осы процеске бизнес қоғамдастық пен қоғамдық ұйымдарды неғұрлым белсенді түрде тартуы қажет. Оның үстіне, қабылданған «Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы туралы» Заңда бұл үшін барлық алғышарттар мен заңнамалық негіздер қарастырылған.

Алтыншыдан, сыртқы бәсекелестер санының көбеюі салдарынан монополияға қарсы заңнаманы бұзушылықтар санының өсу қаупі де туындайды.

Біздің ойымызша, қазіргі таңда Қазақстанда жұмыс істейтін тергеп-тексеру институты монополияға қарсы заңнаманы бұзу фактілерінің **жолын кесудің, оларды анықтаудың тиімді құралы** болып табылады (Ресей мен Беларусьтің Қазақстаннан бір ерекшелігі – оларда тексеру жүргізіледі).

Сонымен бірге, «Бәсекелестікті қорғау туралы» Ресей Федералдық заңының монополияға қарсы заңнаманы бұзушылықтың алдын алу, сатып алуды өткізу қағидаларының сақталуын бақылауды жүзеге асыру жөніндегі нормалары да үлкен қызығушылық туғызады.

Осыған байланысты, халықаралық ынтымақтастықты нығайтып, Кеден одағы елдерінің бәсекелестік жөніндегі заңнамаларын одан әрі жақындату және жетілдіру жұмысын

жалғастыру қажет. Бұл жұмысты **ұлттық заңнамалардың ең тиімді нормаларын сақтай отырып**, Бірыңғай экономикалық кеңістіктің Бәсекелестік туралы модельдік заңының прогрессивті нормаларын қолданыстағы монополияға қарсы заңнамаға енгізу арқылы орындауға болады.

Өздеріңізге белгілі, 10 қыркүйекте болған Дамушы нарықтардың еуразиялық форумында **Ел басы** ашық, белсенді интеграциялық саясаттың қажет екеніне тоқтала келе, **«Біз өзіміздің бәсекелестік артықшылығымызды нақты сезінеміз әрі оларды экономикалық және әлеуметтік табыстарға қалай айналдыру керектігін білеміз»** – деді.

Иә, бүгінгі таңда бәсекелестік неғұрлым серпінді әрі қатаң болып отыр, отандық бизнеске қойылатын талаптар да жоғарылауда. Сондықтан, ұсынылып отырған Бәсекелестік туралы модельдік заң бәсекелестіктің жаңа прогрессивті жағдайларын кәсіпкерлердің неғұрлым терең сезіне алуына мүмкіндік беруге тиіс. Бұл ретте нарықтық процеске қатысушылардың бәрін бірдей тең жағдаймен қамтамасыз ету Үкіметтің басты міндеті болуға тиіс.

Сөзімнің соңында, Агенттікке ризашылығымызды білдіреміз, оның алдына қойылған міндеттерді шешу жолында табыстарға жетіп, жаңа бастамаларды ойдағыдай іске асыруына тілектеспіз.

Рахмет.